

však sdíletí názor nižších soudů, že tu není předpokladů § 1315 obč. zák. Především nelze přehlížeti, že podle § 268 c. ř. s. jest civilní soud vázán obsahem právoplatného odsuzujícího nálezu trestního soudu, závisí-li rozhodnutí na důkazu a připočtení trestného činu. Právoplatným rozsudkem okresního soudu jest prokázáno, že Antonín Č. jel s povozem neosvětleným a že tím zavinil nehodu, a byl proto podle § 431 tr. zák. odsouzen. Měly tedy nižší soudy nechat nepovšimnutým, co Antonín Č. udal k svému ospravedlnění v civilním sporu, zejména že tvrdil, že měl v době nehody svítilnu rozsvícenou a že teprve při srážce shasla. Jde nyní o to, zda kočího Antonína Č-a jest pokládati za osobu nezdatnou proto, že jel za tmy na veřejné silnici s povozem neosvětleným. K této otázce jest přisvědčiti. Zdatnost nutně předpokládá způsobilost, ale ta nestačí. Kromě ní musí tu býti také co nejlepší vůle vynaložiti skutečně schopnosti, předpokládá se ještě náležitá píle, dokonalá svědomitost, naprostá dbalost. I u zdatné osoby může se sice sběhnouti nedopatření, nikoli však vědomé porušení předpisu a výslovného rozkazu. Podle zjištění nižších soudů věděl Antonín Č. o své povinnosti, uznává ji; přes to nikomu nehlásil, že se mu den před nehodou jedno sklo ve svítilně rozbilo, a jel za tmy na veřejné silnici s neosvětleným povozem, jednal tedy vědomě proti výslovnému zákazu a proti předpisu trestního zákona. O osobě, která se takto vědomě dopouští porušení předpisů, nelze říci, že jest osobou svědomitou a dbalou, tedy osobou zdatnou, třebaže jde o případ ojedinělý. Za škodu, kterou způsobí osoba nezdatná, ručí však ten, kdo jí k obstarávání svých věcí používá, i tehdy, když o nezdatnosti nevěděl, aniž mohl věděti. Neboť zákon vychází z toho, že ten, kdo si zjedná nebo používá k výkonu svých práv neb i jinak k vlastní hospodářské neb osobní potřebě, tedy ve vlastním zájmu, osoby nezdatné, činí tak na svůj vrub a nesmí se tak státi na vrub osob třetích, jež tím přicházejí ke škodě (srov. mat. k § 161 III. dílčí novely k všeob. obč. zák. ze dne 19. března 1916, čís. 169 ř. z.). Tomu není na závadu, že žalovaný ve dvoře v P. nebydlí a k provozování pivovaru a hospodářství má sládka a účetního, osoby k dozoru nad kočími úplně způsobilé, neboť nejde o ručení za vlastní zavinění žalovaného, o kterém by bylo lze mluvíti, kdyby se byl o dozor nepostaral, nýbrž o ručení za zavinění osoby třetí, za zavinění Antonína Č-a v jeho hospodářství zaměstnaného, který se ukázal býti osobou nezdatnou,

Čís. 9954.

Byla-li císařským rozhodnutím někomu propůjčena konkurenční trafika jako mimořádná výhoda, byla propůjčena trvale. Stát nebyl oprávněn zrušiti smlouvu z důvodu, že se trafikant nespokojil se změnou úpravy svých požitků a nepodrobil se opětovným rozkazům prodejového úřadu, by přijal společníka.

(Rozh. ze dne 2. června 1930, Rv I 441/30).

Žalobce, okresní soudce, byl po patnáctileté službě dán do výslužby následkem nezaviněné slepoty. Aby nepatrnou pensi doplnil, žádal o trafikku. Císař býv. rak. uh. monarchie dne 30. dubna 1911 rozhodl, že má býti žalobci propůjčena definitivně konkurenční trafika z volné ruky, která se v Praze nebo na předměstí uprázdní. Žalobce byl pak uveden do trafiky. O tom sepsán byl ustanovovací protokol správou kontrolního okresu finanční stráže dne 15. září 1912. Obsah protokolu vzalo finanční okresní ředitelství na vědomí dne 2. října 1912. Rozhodnutím zemského finančního ředitelství v Praze ze dne 23. září 1925 byl do prodejny žalobcovy přidělen jako společník válečný invalida Bohuslav T. a byli oba vyzváni, by se dohodli o společenské smlouvě. K dohodě nedošlo. Rozhodnutím okresního finančního ředitelství v Praze ze dne 26. ledna 1926 dána žalobci ve smyslu výnosu min. fin. ze dne 17. června 1924 čís. 63073/24 podle § 57 předpisů o trafikách tříměsíční smluvní výpověď s odůvodněním, že podle protokolu ze dne 7. prosince 1925 odmítl přijmouti inv. Boh. T-a za společníka do trafiky. Stížnost žalobcova byla zem. fin. ředitelstvím zamítnuta rozhodnutím ze dne 15. dubna 1926 čís. XVIIb-1/1114. Důsledkem toho musel se dne 30. září 1926 žalobce trafiky vzdáti. Žalobou, o niž tu jde, domáhal se žalobce na československém eráru náhrady škody 42.000 Kč, jež mu vznikla odejmutím trafiky za dobu dvou let, vycházející z toho, že roční zisk z trafiky byl 21.000 Kč. Procesní soud první stolice uznal žalobní nárok důvodem po právu. Důvody: Zjišťuje se z ustanovovacího protokolu, že byl podepsán žalobcem a dvěma svědky a že má předtištěná prohlášení, z nichž jedno zní: »Podepsaný se zavazuje vždy přesně plnit všechny již platné a příští předpisy na tyto erární obchody se vztahující, jakož i úřední nařízení a poukazy. V příčině práva k výpovědi a skončení vedení prodeje platí příslušná ustanovení předpisu pro trafikanty«. Podle § 2 předpisu pro trafikanty proti eráru jest trafikant ve smluvním poměru soukromoprávním. Základem pro posouzení práv a povinností trafikanta jest ustanovovací protokol. Práva a povinnosti majitele trafiky jest posuzovati výhradně podle předpisu pro trafikanty (vydán min. financí) a podle úředního vyrozumění, dostal-li je prodavač. Podle § 18 předpisu pro traf. jest trafikant podle smlouvy vázán nařízením tohoto a každého jiného v budoucnosti platného předpisu pro trafikanty a povinen uposlechnouti všech rozkazů všeobecných i zvláštních, jež vydávají úřady na základě těchto předpisů. § 57 ustanovuje čtyři případy, kdy úřad výpověď dáti musí, a praví v úpravě zavedené nařízením min. financí ze dne 30. srpna 1919 čís. 65838/19, že výpověď dáti může bez udání důvodů i úřad i trafikant. Sdělením ministerstva financí v Praze ze dne 17. června 1924 jest zjištěno, že na dotaz zemského finančního ředitelství projevil ministerstvo financí souhlas, by trafikantům, kteří jsou na výtěžek prodejen zcela neb z větší části odkázáni a jichž prodejny mají značné výnosy byli přidělováni společníci z řad válečných poškozců. Nedojde-li k dohodě, budiž prodavač k dohodě donucen smluvní výpovědí. Roz-

hodovati přísluší zemským finančním úřadům. Spisy zemského finančního ředitelství týkajícími se sporné trafiky jest prokázáno: Sdělením odst. 5 (pensijní) účetního odboru zemského finančního ředitelství ze dne 24. ledna 1927, že žalobce pobírá čisté pensijní požitky měsíčně 749 Kč, že dluhuje dávku ze zisku 6.114 Kč, že roční čistý zisk od 1. ledna 1925—30. prosince 1925 z prodeje tabáku činil 20.536 Kč, že jednal s T-em, který chtěl z počátku býti společníkem v celém obchodě, nejen v tabákovém a že ho žalobce chtěl připustiti jako společníka jen do prodeje tabáku s podmínkou, že mu bude odepsán dluh na dávce ze zisku, který prý tehdy činil 10.614 Kč, a že poslední jednání stalo se u důchodkového kontrolního úřadu v Praze dne 7. prosince 1925, při čemž T. projevil ochotu státi se společníkem jen, pokud jde o tabákové tovary proti hrazení poloviny všech výdajů, a žalobce tento návrh zamítl s prohlášením, že není povinen vzíti si společníka. Okolnosti nesporné a zjištěné odůvodňují tento závěr. Nejvyšší rozhodnutí ze dne 30. dubna 1911 jest řádným úkonem nejvyšší moci vládní bývalé monarchie. Všechny zákony a nařízení platné v bývalé monarchii, pokud nebyly zrušeny, zůstaly i v republice v platnosti. Tímto mocnářovým úkonem dostalo se žalobci trafiky, vlastně jejích příjmů jako daru z milosti k doplnění nepatrné pense. Jest samozřejmo, že rozhodnutí vydané nejvyšší mocí vládní nemohlo býti úřadem volně odvolána — jest nehorázné domnívati se, že úřad trafiky z císařovy vůle žalobci udělenou mu za nějaký čas mohl vzíti. Právní řád staré monarchie přešel nezměněn do republiky s tím rozdílem, že dary z milosti udílí president republiky. Tím není řečeno, že trafika žalobci propůjčená za žádných podmínek by mu nemohla býti odejmuta. Dostalo-li se žalobci trafiky, byl tím podroben i předpisu o trafikách právě tak, jako kdyby se mu dostalo nějaké služby, musil by zachovati služební předpisy. Nebyl však podroben volné výpovědi se strany úřadu, třeba byla později zavedena předpisy o trafikách, protože odporovala by podstatě a jádru vyššího aktu moci vládní a mařila by ho, ač podle zákonů republiky zákony a nařízení zůstaly v platnosti a mohou býti zrušeny jen korespondujícím činitelem. Akt dřívější nejvyšší moci vládní jen na žalobcovu osobu se vztahující musel by býti dříve korespondujícím činitelem zrušen a odvolán, což se dosud nestalo. To vyjádřil i výrok »definitiv« v dekretu. § 2 předpisu pro trafikanty praví: »práva majitele trafiky jest posuzovati podle předpisu pro trafikanty a podle úředního vyrozumění«. Tímto úředním vyrozuměním jest příl. B. Samozřejmě ostatní předpisy, pokud nebyly v rozporu s vůlí nejvyšší moci vládní pro žalobce platily, tak ustanovení o dávce ze zisku a ustanovení disciplinární § 50 a ustanovení § 57 odst. 1 bod 1—4 předpisů pro trafiky, které však v souzeném případě jsou nezávažny. § 2 praví: »k eráru jest trafikant ve smluvním poměru soukromoprávním a základem tohoto právního poměru jest ustanovovací protokol«. Smlouva však předpokládá srovnalou vůli stran. Ustanovovací protokol kromě jiného praví: »podepsaný (žalobce) zavazuje se přesně plniti všechny již platné a příští předpisy vztahující se na trafiky jakož i nařízení a poukazy.« Ve příčině práva k výpovědi

platí příslušná ustanovení předpisů pro trafikanty. § 18 před. pro traf. stanoví, že nařízení úřadů musí býti vydána na základě těchto předpisů. Tento protokol posuzován s hlediska dekretu příl. B (viz záhlaví protokolu) udává, co bylo srovnalou vůli stran. Žalobce opíral se o akt císařův, chtěl trafiku jako doplněk svých příjmů a zajisté neměl vůli dáti si trafiku volně vypověděti, a ani úřadu nenapadlo, že by mohl dekret sám výpovědí zmařiti. Byla tedy volná výpověď mimo vůli stran. Ministerstvo financí sice doplnilo později předpisy pro trafikanty ustanovením o volné výpovědi, ale toto ustanovení, jak ukázáno, jest proti žalobci a jeho vyššímu právu bezúčinné. Ostatně i interní schválení ministerstva financí návrhu zemského finančního ředitelství o přidělování společníků není předpisem pro trafiky řádně vyhlášeným a tudíž ve smyslu § 18 před. pro traf. není závazným. Jest tedy podle názoru soudu výpověď protiprávní, porušen jí byl smluvní poměr mezi žalobcem a žalovaným a jest povinností žalované strany škodu žalobci způsobenou nahraditi. Škoda ta záleží ve zmaření výdělkové činnosti žalující strany, která může býti nahrazena pro minulost jen peněžitým plněním, pro budoucnost udělením nové trafiky. Jest tedy nárok žalobcův důvodem po právu (§§ 1295, 1323 obč. zák.).

O d v o l a c í s o u d napadený rozsudek potvrdil. **D ů v o d y** : Nesprávné právní posouzení věci vidí žalovaná strana především v tom, že první soud pohlíží na císařské rozhodnutí ze dne 30. dubna 1911 [příl. B]) jako na akt nejvyšší vládní moci, který dosud nebyl zrušen příslušným činitelem, a že následkem toho posuzuje výpověď žalobci za neplatnou. Žalovaná strana se snaží v odvolání dovésti jednak z právní povahy trafikantské smlouvy, jednak z povahy onoho císařského aktu nesprávnost názoru prvního soudu. Správně první soud zdůraznil, že základem pro posouzení práv a povinností žalobce jako majitele propůjčené mu veřejné trafiky jest ustanovovací protokol. To odpovídá předpisu § 2 (2) nař. min. financí ze dne 10. června 1911 čís. 44.236 (předpis pro trafikanty); v témže § 2 v odst. (1) jest též ustanoveno, že trafikant je k eráru ve smluvním poměru soukromoprávním. V ustanovovacím protokolu ze dne 15. září 1912 se praví, že se trafika uděluje žalobci z volné ruky trvale, což se shoduje se zmíněným císařským rozhodnutím, podle kterého měla býti žalobci udělena z volné ruky trvale (definitivně) trafika, která se uprázdní po uspokojení uchazečů již zaznamenaných se stejnou výhodou. Toto císařské rozhodnutí jest jedním ze způsobů zadání trafiky z volné ruky (§ 51 předpisů o obsazení, zřízení a zrušení trafik ze dne 10. června 1911 čís. 103 Věstníku ministerstva financí z roku 1911). Ať se již na ono císařské rozhodnutí s hlediska právotvornosti pohlíží jakkoliv, jisto jest, že mezi žalobcem a finančním erárem vznikla smlouva o udělení určité trafiky na trvalo. Právní postavení žalobcovo je tu tedy podstatně jiné, než u trafikantů, kterým nebyla trafika udělena trvale. Zadávací protokol ze dne 15. září 1912 obsahuje ve svém předtisku odstavec, kde se nabyvatel trafiky zavazuje plniti již platné i příští předpisy vztahující se na trafiky, i úřední nařízení a poukazy (a to ve shodě s § 18 předpisu pro trafikanty); dále pak je v protokolu v předtištěném odstavci uvedeno,

že o právu k výpovědi a o skončení vedení prodeje platí příslušná ustanovení předpisu pro trafikanty. Žalobce jako majitel trafiky podroben byl ovšem platným předpisům o provozu trafiky, jak jsou obsaženy v citovaném již předpisu pro trafikanty, po případě, které v tom směru se ještě vydají, a to i předpisům o výpovědi a o skončení vedení prodeje tabákového zboží, ale jen pokud by nastaly okolnosti uvedené v §§ 53, 56, 57 čís. 1—4 předpisu pro trafikanty. Rozumí se tím nezachování předpisů trafikantem a některé skutečnosti u něho nastalé, které mu znemožňují smlouvu plnit, neb snižují, po případě zrušují jeho důvěryhodnost. Nejde-li o takové okolnosti, nemůže smluvně nabyté právo žalobcovo na trvalé vedení určité trafiky býti jednostranně rušeno, ať již opatřením ministerstva financí, neb podřízených úřadů a orgánů finančních, pokud organizace trafik zůstává v podstatě stejná, jako byla v době udělení trafiky žalobci. Žalovaná strana odůvodňuje postup proti žalobci jen tím, že se žalobce opřel přidělení společníka do trafiky, pokud se týče že neujednal smlouvu o společném provozování trafiky s určeným mu společníkem. Ale ono opatření finanční správy (výnos ministerstva financí ze dne 17. června 1924 čís. 63073/24 IV A 13 o přidělování společníků z řad válečných poškozenců), o které se postup proti žalobci opírá, nelze považovati za odůvodněné následkem protismulovního chování se žalobce aneb skutečnostmi, které by mu znemožňovaly plnění smlouvy aneb odnímalý mu důvěryhodnost. Postup proti žalobci znamená proto jednostranné zasažení do nabytého smluvního jeho práva a tím porušení smlouvy se strany finančního eráru, neboť žalobce nabyl práva na nedělený provoz trafiky na trvale, a, jak uvedeno, nenastala u něho žádná okolnost, která by odůvodňovala proti němu zakročení ve smyslu citovaných předpisů §§ 53, 56, 57 čís. 1—4 předpisu pro trafikanty, aspoň žalovaná strana kromě zmíněného důvodu žádný jiný neuváděla. Výpověď žalobci nemohla za uvedených okolností přivoditi zánik žalobcova práva na trafiku trvale mu udělenou. Třebaže tedy v zadávacím protokolu jest též ustanovení o výpovědi, jest ustanovení tomu rozuměti jen v uvedeném smyslu, pro kteréž stanovisko mluví i tato úvaha: V protokole se nejprve uvádí, že trafika se uděluje trvale, což je v blanketu protokolu vepsáno; dále jest předtištěn již odstavec o výpovědi. Předpis o výpovědi nemůže tu býti míněn v tom smyslu, že by byla možná volná výpověď se strany finanční správy, neboť tím by se žalobci zase odnímaló ono výhodné propůjčení trafiky na trvalo na základě císařského rozhodnutí. První soud také již správně vyložil, že strany nemohly pomýšleti na volnou výpověď se strany finančního eráru a ta také se strany eráru nebyla možná. Obmezující výklad slova »definitivně«, že ho totiž bylo použito jen jako opaku k výrazu »prozatimně« neb »dočasně«, jak žalovaná strana jej v odvolání uvádí, jest vyvrácen právě již tím, že se udělení trafiky žalobci označuje již v citovaném císařském rozhodnutí jako zvláštní výhoda a rovněž i hořejšími vývody je vysvětleno, že definitivní udělení trafiky znamená jisté nabyté právo. Finanční správa může zajisté upravit provoz trafik a měniti i předpisy trafikantské podle potřeby, ale kde jest vázána smlouvou, jako v pří-

padě s žalobcem, nemůže jednostranně přes meze shora již označené zasahovati do nabytých práv. Nebýti onoho smluvního ustanovení o udělení trafiky trvale, nebylo by výpovědi ničeho na závadu. Žalobce, opíraje se o smlouvu, mohl odepřítí přijetí společníka do trafiky a nešlo o neuposlechnutí nařízení úřadu, nýbrž o hájení nabytého práva. Proti žalobcovým vývodům v odvolacím sdělení považuje však odvolací soud za správné zjištění prvního soudu, že žalobce svým zásadním a konečným odmítnutím způsobil, že k ujednání o společném provozu trafiky s přiděleným mu společníkem nedošlo.

N e j v y š š í s o u d nevyhověl dovolání.

D ů v o d y:

Dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci (§ 503 č. 4 c. ř. s.) není opodstatněn. Zejména nelze přisvědčiti dovolacím vývodům, pokud se jimi vytýká, že slovo »definitivně« v císařském rozhodnutí bylo odvolacím soudem mylně pochopeno a vyloženo, a doličuje, že císařským rozhodnutím nebyla žalobci poskytnuta zvláštní výhoda. Než z doslovu cí. rozhodnutí plyne zřetelně, že šlo o akt zvláštní blahovůle panovníka, kterým byla žalobci zásadně propůjčena konkurenční trafika v Praze nebo v předměstí z volné ruky, bez vypsání soutěže, jako mimořádná výhoda. Ve výměru o tomto rozhodnutí jest výhoda tato označena německy výrazem »Begünstigung« a záležela i v tom, že žalobci byla propůjčena trafika »definitivně«. Nižší soudy nepochopily, když, hledíce k doslovu ustanovovacího protokolu ze dne 15. září 1912, jímž provedeno císařské rozhodnutí, a jímž byla žalobci uprázdněná trafika v Praze udělena trvale, vyložily i vůli stran, ustanovovací protokol ujednavších, v ten rozum, že smluvní poměr byl založen trvale. Dovolání marně se pokouší význam slov — »t r v a l e« p r o p ů j č e n a — vyložiti předpisy §§ 57 neb 62 nař. čís. 103 věst. min. financí 1911 (o propůjčování trafik), jež na tento případ nedopadají. Význam sporného doslovu listin jest vyložiti podle zásad poctivého styku (§ 914 obč. zák.). Mylným jest i právní názor dovolání, že žalovaný stát byl oprávněn zrušiti smlouvu se žalobcem z důvodu § 57 čís. 3 nař. min. financí ze dne 10. června 1911, čís. 44.236, poněvadž prý se žalobce nespokojil se změnou úpravy svých požitků, a též z důvodu § 53 čís. 9 tohoto nařízení, poněvadž prý se nepodrobil opětovným rozkazům prodejového úřadu, by přijal určitého společníka, a stačí dovolací vývody odkázati ke správným důvodům napadeného rozsudku, neboť žalobci nemohlo v tomto případě býti na úkor, že se bránil příkazům, poškozujícím velmi citelně jeho nabytá práva a snažil se docílití úpravy pro něho přijatelné. Měl žalobce pro své obrany zvláštní právní důvody, císařské rozhodnutí a ustanovovací protokol ze dne 15. září 1912, zajišťující mu trvalé užívání přidělené trafiky, kteréžto jeho právo nemohlo jednostrannou výpovědí žalované strany býti zrušeno, nebyly-li proti žalobci opodstatněny zvláštní důvody v §§ 53, 56 a 57 cit. nař. min. financí vyjmenované, což i již nižší soudy správně vystihly. Než

ani dovolací soud neshledal důvody pro zrušení smluvního poměru žalovaným státem uplatněné, za opodstatněné, jak bylo doličeno a nelze proto ani souhlasiti s dovolacími vývody, že žalobce svými obranami proti příkazům zavinil výpověď. Dovolání nepřípadně odkazuje k předpisu § 57 odst. 3 cit. nař., podle něhož prý smluvní poměr mohl býti vypověděn československým státem i bez udání důvodů, což však přímo odporuje doslovu dovolávaného předpisu v té době platného (viz věst. min. financí XX. část z roku 1911 str. 336), jenž výpověď bez udání důvodů přiznával jen trafikantovi.

Čís. 9955.

Ochrana nájemců (zákon ze dne 28. března 1928, čís. 44 sb. z. a n.).

»Postoupením« bytu podle § 20 (1) zák. jest rozuměti uvolnění bytu, takže s ním může pronajímatel nakládati. Lhostejno, zda pozdější nájemní smlouva, kterou uzavře pronajímatel s novým uchazečem o byt, podléhá ochraně nájemníků čili nic. Nezáleží na tom, co bylo dřívějšímu nájemci důvodem, že požadoval úplatu za postoupení bytu. Nezáleží na tom, jak strany úplatu pojmenovaly, nýbrž záleží jen na její pravé podstatě. V tom, že úplata byla zaplácena až po vyklizení bytu příjemcem úplaty, a to na upomínku jeho právního zástupce, jenž hrozil plátcí soudní cestou, nelze spatřovati vzdání se nároku na zpětné požadování úplaty. Nemá právního významu, že se plátce čestným slovem zaručil, že nebude požadovati úplatu zpět. Předpisu § 1432 obč. zák. nelze tu použítí.

(Rozh. ze dne 4. června 1930, Rv I 1799/29.)

Žalovaná uzavřela v dubnu nebo počátkem května 1928 s postupitelem nynějšího žalobce ujednání, podle něhož se jako nájemnice zavázala, že svůj byt vyklidí za »odškodné« 8000 Kč. O tom bylo sepsáno nedatované prohlášení, v němž žalobcův postupitel prohlásil, že nejde o »odbytné«, nýbrž o »odškodné« a že pod čestným slovem nebude požadovati odškodné zpět. Žalovaná dne 9. května 1928 vyklidila byt a na upomínku jejího právního zástupce žalobcův postupitel zaplatil jí dne 14. května 1928 ujednaných 8000 Kč. Žalobu o vrácení těchto 8000 Kč procesní soud první stolice zamítl, odvolací soud uznal podle žaloby a uvedl ke konci důvodů: Předpisu § 1432 obč. zák. nelze tu použítí, ježto tu platí zvláštní ustanovení § 20 zákona o ochraně nájemců. Okolnost, že se vzdal plátce čestným slovem nároku na vrácení úplaty, přicházela by snad v úvahu, kdyby šlo o mravní stránku chování se stran. V tom směru nelze se odvolacímu soudu zabývatí věcí. Ježto však jednání zákonem zakázané nemůže se státi ničímžádnými podpůrnými prostředky (ani zástavou neb rukojemstvím, ani mravními donucovacími prostředky) jednáním dovoleným, aniž lze za-